

**COBISS<sup>®</sup>**

---

Kooperativni online bibliografski sistem i servisi

Obrazovanje korisnika COBISS-a

***Upotreba programske opreme  
COBISS3/Katalogizacija –  
napredni kurs***

**Uputstva, V1.0**

Institut informacijskih znanosti, Maribor, Slovenija

---

**IZUM<sup>®</sup>**

© IZUM, 2015.

COBISS, COMARC, COBIB, COLIB, IZUM su zaštićeni znaci u posedu javnog zavoda IZUM.

## Uputstva za preuzimanje zapisa iz Online kataloga Kongresne biblioteke (LC) ili WorldCat baze podataka

U Uputstvima za preuzimanje zapisa iz Online kataloga Kongresne biblioteke (LC) ili baze podataka WorldCat želimo da objasnimo specifičnosti koje se pojavljuju prilikom preuzimanja zapisa i da upozorimo na šta posebno treba paziti.

[Online katalog Kongresne biblioteke \(LC\)](#) je katalog najveće biblioteke na svetu koji sadrži više od 18 miliona bibliografskih zapisa za različitu vrstu građe. U COBISS sistem zapisi iz LC baze podataka mogu da se preuzimaju besplatno u nacionalnim sistemima mreže COBISS.Net (odnosno u pojedinim bibliotekama) koji koriste segment COBISS3/Katalogizacija.

[WorldCat](#) je međunarodna bibliografska baza podataka koja sadrži oko 340 miliona zapisa o fondu biblioteka koje su povezane sa OCLC-om (Online Computer Library Center). U COBISS sistem zapisi iz baze podataka WorldCat mogu da se preuzimaju samo u nacionalnim sistemima u mreži COBISS.Net koji su potpisali ugovor s provajderom baze podataka. Za svako pretraživanje, a i za preuzimanje zapisa iz WorldCat baze podataka, potrebno je platiti. Zbog toga, katalogizatorima savetujemo da, pre preuzimanja zapisa, najpre provere da li zapis za publikaciju već postoji u LC bazi podataka, a tek onda treba da provere WorldCat bazu podataka. Postoji i opcija besplatnog pretraživanja i pregledanja WorldCat baze podataka preko web stranice [Worldcat.org](http://Worldcat.org).

Za preuzimanje zapisa u segmentu COBISS2/Katalogizacija katalogizatorima je potrebna privilegija CAT\_NEWMARC21, za preuzimanje zapisa u segmentu COBISS3/Katalogizacija i dozvola A za uzajamnu katalogizaciju.

Postupak preuzimanja zapisa iz baza LC i Worldcat opisan je u priručniku COBISS3/Katalogizacija, poglavlje 8.2.3.

### (Ne)obaveznost preuzimanja zapisa iz baza podataka LC ili WorldCat

Prilikom kreiranja novog bibliografskog zapisa katalogizator ima **moгуćnost (ali ne i obavezu)** da preuzme zapis iz baza LC ili WorldCat i da na taj način ubrza svoj rad, odnosno kreiranje zapisa. Ako to želi, zapis može da kreira od početka (bez preuzimanja).

### Specifičnosti nakon prenosa zapisa – opšte

#### Preuzimanje zapisa s obzirom na vrstu građe

Iz baza podataka LC ili WorldCat prvenstveno se preuzimaju zapisi za monografske publikacije i neknjižnu građu, a zapisi za kontinuirane izvore i dalje se preuzimaju iz ISSN registra. Prilikom prenosa zapisa moramo paziti da preuzmemo zapis za pravu vrstu građe.

Ako, npr., imalo delo u štampanom obliku, a u bazama podataka LC ili WorldCat postoje zapisi za delo u štampanom obliku i za delo na CD-ROM-u, preuzimamo zapis za štampani oblik. Ako u bazama podataka LC ili WorldCat postoji samo zapis za delo na CD-ROM-u, zapis ne preuzimamo, već sami kreiramo novi zapis za štampani oblik. U segmentu COBISS3/Katalogizacija možemo olakšati rad tako što kopiramo pojedina polja i potpolja.

### **Pretraživanje**

Pretraživanje po opciji "Standardni broj" obuhvata pretraživanje po svim standardnim brojevima, takođe po ISBN broju koji je u zapise upisan bez crtica.

Pretraživanje po "OCLC ID" obuhvata pretraživanje po OCLC identifikacionim brojevima. U zapisima iz baze podataka WorldCat, OCLC broj upisuje se u polje 001 zajedno sa slovima npr. "ocm" i eventualnim nulama koje izostavljamo prilikom pretraživanja (npr. ocm00697326 pretražujemo kao 697326).

### **Konverzija polja i potpolja**

Zapisi u bazama podataka LC i WorldCat kreirani su u MARC 21formatu. Veći broj zapisa kreiran je po kataloškim pravilima AACR2, odnosno RDA. Prilikom preuzimanja zapisa u COBISS sistem izvodi se konverzija u COMARC/B format.

S obzirom na to da su u MARC 21 formatu neka polja podeljena na potpolja drugačije nego odgovarajuća polja i potpolja u COMARC/B formatu, podaci programski ne mogu uvek adekvatno da se prenesu. Može se dogoditi da se u određenim potpoljima u COMARC/B formatu pojavi sadržaj koji zapravo spada u više potpolja ili u drugo potpolje. Takođe se može dogoditi da se u COMARC/B format prenesu polja i potpolja čiji sadržaj nije u skladu s našim kataloškim pravilima ili se, umesto pravilne vrednosti indikatora, ispiše znak "|". Zbog toga, pre pohranjivanja zapisa, sadržaj svih polja i potpolja treba proveriti i po potrebi ispraviti ili obrisati (npr. iz polja 71X brišemo nazive korporacija kada se pojavljuju u ulozi izdavača itd.).

### **Jezik podataka nakon konverzije**

Za veći broj zapisa u bazama podataka LC i WorldCat jezik katalogizacije je engleski, za neke zapise i drugi jezici. Prilikom konverzije, neke česte i ustaljene fraze automatski se prevode na jezik nacionalnog COBISS sistema, dok neke ostaju na stranom jeziku. U skladu s kataloškim pravilima, te podatke treba upisati na jeziku katalogizacije, odnosno, potrebno ih je prevesti. Prvenstveno treba paziti na podatke u polju 215, na napomene u celom bloku 3XX i na podatke u nekim drugim poljima.

### **Interpunkcija**

U MARC 21 formatu, interpunkcija se između pojedinih podataka unosi ručno, a u COMARC/B formatu se dodaje automatski. Tamo gde je to moguće, nakon konverzije iz MARC 21 u COMARC/B format interpunkcija je izbrisana, a u nekim slučajevima to treba učiniti ručno.

## **Dijakritički znaci**

Skup znakova u bazama podataka LC i WorldCat obimniji je od skupa znakova COBISS. Latinični znaci, koji ne postoje u skupu znakova COBISS, prenose se u segment COBISS3/Katalogizacija kao osnovna slova bez dijakritičkog obeležja. U svim ostalim slučajevima, takvi znaci menjaju se u znak "%". Takođe treba paziti na neke dijakritičke znake koji, nakon preuzimanja iz baza podataka LC i WorldCat, ostaju nepravilno ispisani, te ih, pre pohranjivanja zapisa, treba ispraviti.

## **Transliteracija, odnosno transkripcija**

Za zapise za publikacije, koje nisu u latinici, u bazama podataka LC i WorldCat koristi se transliteracija, odnosno transkripcija po pravilima koja se razlikuju od naših pravila (npr. *ALA-LC Romanization Tables*). Nakon prenosa zapisa za publikacije na nelatiničnom pismu, zato s posebnom pažnjom treba proveriti da li su podaci u skladu s podacima na publikaciji i da li transliteracija, odnosno transkripcija, odgovaraju našim pravilima. Savetujemo da katalogizatori sami presude da li je za publikaciju na nelatiničnom pismu bolje preuzeti zapis ili ga kreirati od početka.

## **Publikacije u više svezaka**

U bazama LC i WorldCat, publikacije u više svezaka obrađene su na različite načine, a često je slučaj da je jedna publikacija obrađena na više načina. Za takve publikacije treba preuzeti zapis koji najviše odgovara našim pravilima ili kreirati zapis od početka.

## **Specifičnosti nakon prenosa zapisa – po pojedinim poljima, potpoljima**

### **Stari broj zapisa (potpolje 001e)**

Nakon prenosa iz baza LC ili WorldCat, u potpolje *001e – Stari broj zapisa* automatski se prepisuje identifikacioni broj zapisa iz baza LC, odnosno WorldCat. Preporučujemo da sadržaj potpolja ne brišete, jer će se tako sačuvati podatak o vezi zapisa u COBIB bazi podataka sa zapisom u bazi iz koje je preuzet.

### **Oblik bibliografskog opisa (potpolje 001h) (važi za segment COBISS2/Katalogizacija)**

U bazi podataka WorldCat postoji priličan broj (prvenstveno starijih) zapisa koji nisu u obliku ISBD-a. Podatak da zapis nije u obliku ISBD-a, u formatu MARC 21 pohranjen je u tzv. identifikatoru zapisa, te ga iz samog zapisa ne možemo razaznati. Ako prenesemo takav zapis, u potpolje 001h prepisuje se kod *n – zapis nije u obliku ISBD-a*. Takav zapis treba dopuniti, odnosno ispraviti u skladu s našim kataloškim pravilima, a zatim izbrisati podatak iz potpolja 001h.

**Pismo katalogizacije (potpolje 0017)**

Nakon konverzije katalogizatori ručno unose kod za pismo katalogizacije!

**Međunarodni standardni broj knjige ISBN (polje 010)**

ISBN broj se u MARC 21 formatu upisuje bez crtica i u tom se obliku prenosi u potpolje 010a COMARC/B formata. Budući da su po našim pravilima crtice obavezne, moramo ih sami dodati.

U polja 010 unosimo sve ISBN brojeve koji su navedeni na publikaciji i koji se na nju odnose. Ako publikacija ima dva ili više ISBN brojeva, u potpolje 010b unosimo odgovarajuće objašnjenje. Objasnjenje moramo uneti i u slučaju kada su publikaciju izdala dva ili više izdavača.

U prelaznom periodu, publikacijama su dodeljivani 10-cifreni i 13-cifreni ISBN brojevi. Za takve publikacije, u potpolja 010a zapisa unosimo 10-cifrene i 13-cifrene ISBN brojeve ISBN. Objasnjenja o 10-cifrenom i 13-cifrenom ISBN-u ne unosimo u potpolje 010b, uprkos tome što su u publikaciji navedena.

U bazi podataka WorldCat, u zapise za sve publikacije programski je dodat i drugi ISBN broj (npr. osim 10-cifrenog broja, unet je i 13-cifreni broj, iako nije naveden na samoj publikaciji i obratno). Prilikom preuzimanja zapisa u COBISS sistem, prenose se i ti brojevi koji nisu navedeni na publikaciji, mada ih pre pohranjivanja zapisa ne treba brisati.

**Broj u nacionalnoj bibliografiji (polje 020)**

Ako zapis u bazama podataka LC ili WorldCat sadrži podatak o nacionalnoj bibliografiji, taj se podatak, nakon prenosa, prepisuje u polje 020 – *Broj u nacionalnoj bibliografiji*. Preporučujemo da podatak o nacionalnoj bibliografiji ostane u zapisu, jer pruža informaciju o tome da je zapis pregledala nacionalna ustanova koja je zapis kreirala ili redigovala.

**Dodaci naslovu, paralelni naslovi, naslovi dodatih delova (polje 200)**

Dodaci naslovu, paralelni naslovi i naslovi dodatih delova, u MARC 21 formatu unose se u različita potpolja polja 245, a vrstu naslova određuju ručno unete interpunkcije. Prilikom prenosa zapisa u COMARC/B format programski se ne može odrediti o kojoj je vrsti naslova reč, te zato podaci o naslovima mogu da se konvertuju u pogrešna potpolja polja 200. Nakon prenosa, podatke treba proveriti i po potrebi ih ispraviti, odnosno upisati ih u odgovarajuća potpolja. Suvišnu interpunkciju takođe treba obrisati.

**Posebna oznaka građe i obim (polje 215)**

Po AACR2 pravilima, rimski brojevi se pišu malim slovima, a i nakon konverzije u potpolje 215a ostaju mala slova. U skladu s našim pravilima mala slova treba promeniti u velika slova.

Nakon konverzije u COMARC/B format, neki standardni izrazi i skraćenice u polju 215 programski se prevode. Druge izraze i skraćenice moramo prevesti sami.

U sistemu COBISS.SR su ovi podaci uvek na latiničnom pismu. Ako je zapis preuzet za delo na ćirilničnom pismu, potrebno je tekst u polju 215 uskladiti sa pismom dela.

### **Blok napomena 3XX**

Napomene u poljima 3XX, po pravilu, pišemo na jeziku katalogizacije, osim u slučaju citata. Zbog toga, nakon prenosa zapisa u COMARC/B format, sadržaj napomena moramo da prevedemo i da pri tom uvažavamo propisana pravila, izraze i skraćenice. Takođe, moramo dodati sve propisane napomene koje nedostaju.

U pogledu pisma napomena, slediti uputstva za polje 215.

### **Opšta napomena (polje 300)**

Moramo paziti na napomenu o prevodu. Ako u bazama podataka LC ili WorldCat, u zapisu nije postojala napomena o prevodu, sami je moramo dodati u polje 300.

### **Napomena o bibliografijama/registrima, apstraktima (polje 320)**

Napomene o registrima prevodimo. Prevodimo i napomene o bibliografiji, osim u slučaju kada je izraz iz publikacije precizniji (npr. Selected bibliography). U tom slučaju, napomenu o bibliografiji doslovno prepisemo. Slično važi i za apstrakte, kada možemo da prepisemo izraz iz publikacije.

Napomene o bibliografijama i registrima u zapisima iz baza podataka LC i WorldCat obično su spojene u jednu napomenu, te stoga, nakon prenosa zapisa u COMARC/B format, napomene moramo da razdvojimo i unesemo ih u posebna polja 320.

### **Napomena o sadržaju (polje 327)**

Ako je, nakon prenosa u COMARC/B format, ispunjeno i polje s napomenom o sadržaju (polje 327), moramo da proverimo da li uvodna fraza u potpolju 3270 odgovara podacima u publikaciji. Takođe treba proveriti napomene u jednom ili više potpolja 327a i urediti ih u skladu s našim pravilima.

Ako publikacija sadrži prikrivena/dodata dela istog autora, naslove unosimo u ponovljiva potpolja 327a, a interpunkcija između potpolja 327a, odnosno između naslova ispisuje se automatski. Zbog mogućnosti pretraživanja i izrade dodatnih kataloških listića, u polje 423 unosimo podatke o prikrivenim/dodatim delima.

Kod prikrivenih dela različitih autora, ili kod anonimnih dela, sve naslove treba upisati u jedno potpolje 327a i interpunkciju između naslova uneti ručno. Podatke o prikrivenim/dodatim delima, zbog mogućnosti pretraživanja i izrade dodatnih kataloških listića, treba uneti u ponovljiva polja 423.

**Jezik, kada je deo odrednice, odnosno jezik prevoda (potpolje 500m)**

Prilikom preuzimanja zapisa iz baze podataka WorldCat, po potrebi, podatke prenete u potpolje 500m za jezik moramo prevesti i upisati u skladu s našim kataloškim pravilima.

**Sadržinska analiza (blok 6XX)**

Iz zapisa u bazi WorldCat prenose se i predmetne odrednice. Strane predmetne odrednice ne treba brisati, posebno ne u slučaju kada je reč o predmetnim odrednicama iz priznatih rečnika (npr. LCSH, MeSH itd.).

Ako su zapisi u bazi podataka WorldCat klasifikovani po Djujievoy decimalnoj klasifikaciji (DDK), podaci se prenose u polje 676, jer konverzija iz DDK u UDK još ne postoji. Podatak o DDK u polju 676 možemo da ostavimo u zapisu, odnosno da ga ne izbrišemo.

**Podaci o odgovornosti (blok 7XX)**

U nacionalnim COBISS sistemima, u kojima je uspostavljena normativna kontrola za lična imena, polja pod normativnom kontrolom treba povezati sa odgovarajućim normativnim zapisima preko potpolja 70X3.

U MARC 21 formatu ne pravi se razlika između alternativne (polje 701/711 u COMARC/B formatu) i sekundarne odgovornosti (polje 702/712 u COMARC/B formatu), te se stoga podaci o autorima programski ni mogu uvek adekvatno preneti u polja 701/711 i 702/712. Konverzija je urađena tako da se podatak, kako o alternativnoj tako i o sekundarnoj odgovornosti prenese u polje 702/712, a podatak o alternativnoj odgovornosti zatim ručno moramo da prenesemo u polje 701/711.

Treba proveriti kodove za vrstu autorstva u potpolju 70X4, i po potrebi ih dodati, odnosno popraviti.

Budući da u COBISS sistemu još ne postoji normativna datoteka korporativnih naziva, prilikom prenosa korporativnih autora dodatno moramo paziti na važeća kataloška pravila za kreiranje korporativnih odrednica. Treba npr. paziti kod podatka koji se odnosi na dodatak nazivu ili kod kvalifikatora koji, po našim kataloškim pravilima, unosimo u potpolje 71Xc. Takođe treba paziti i kod podatka o rednom broju sastanka u potpolju 71Xd koji, po našim kataloškim pravilima, upisujemo u obliku glavnog broja napisanog arapskom cifrom. Takve podatke treba ručno popraviti.

**Elektronska lokacija i pristup (polje 856)**

Nakon prenosa iz baza podataka LC ili WorldCat moramo da proverimo vrednosti indikatora u polju 856 i da ih, po potrebi, popravimo u skladu s COMARC/B formatom.

Preporučujemo da katalogizator, nakon pohranjivanja zapisa, proveriti link na web stranicu koja je navedena u polju 856.



## Linkovi

Format MARC 21 za bibliografske zapise:

<http://www.loc.gov/marc/bibliographic/ecbdhome.html>

ALA-LC romanization tables (1997). Washington: Cataloging Distribution Service, Library of Congress:

<http://www.loc.gov/catdir/cpso/roman.html>

Pristupna stranica Kongresne biblioteke:

<http://www.loc.gov/>

Pristupna stranica OCLC-a:

<http://www.oclc.org/global/default.htm>

WorldCat.org:

<http://www.worldcat.org/>

Index labels and examples of an expert search in WorldCat.org:

[http://www.oclc.org/support/documentation/worldcatlocal/expert\\_examples\\_WorldCat\\_Local.htm](http://www.oclc.org/support/documentation/worldcatlocal/expert_examples_WorldCat_Local.htm)

ISBN converter:

<http://pcn.loc.gov/isbncnvt.html>

Projekt USEMARCON:

<http://cordis.europa.eu/libraries/en/projects/usemarc.html>